מראה יחזקאל על התורה — משפטים

שערי ציון־הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך כו', לבאר מקרא זה וגם מ"ש בתחלת הפרשה כי תקנה עבד עברי כו' אם בגפו כו' וכי ימכור כו' אם אחרת כו' אם שלש אלה כו', נקדים מה שאמרו חז"ל (ביצה טו:) הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנא' אדיר במרום ה', דהנה קיי"ל אין מעברין אלא אדר (סנהדרין יב.), ולכאורה קשה הלא יותר ניחא לעבר את אחד מחדשי הקיץ ולא מחורף כי שתא בתר ירחי אזיל, ולמה האריכו את החורף כי בלא"ה ימות הגשמים הם לטורח ולמשא על בני אדם ובפרט שלהי סתוא כו' (עי' יומא כט.).

אבל האמת שיפה כוונו כי אין לנו חודש של טובה ושמחה כזה שעליו אמרו (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין בשמחה, וצריך להבין מה ענין השמחה שהרי אמרו במדרש [ויק"ר פ"כ ב] הקב"ה לא שמח בעולמו כו' שנאמר ישמח ה' במעשיו אימתי ישמח במעשיהם של צדיקים לעתיד לבא, וגם אמרו [שהש"ר פ"א לא] נגילה ונשמחה בו אינו יודע במי נשמח אם בהקב"ה או ביום, כשהוא אומר נגילה ונשמה בו הוי אומר בהקב"ה ולא ביום.

אבל מצינו ג"כ המנהיג בחודש זה הוא שחוק כדאיתא בספר יצירה [פ"ה מ"ב] המליך אות ק' בשחוק כו' וצר בהם דגים בעולם ואדר בשנה וטחול בנפש. ההמשך ושייכות הדברים אלו זה לזה נ"ל דכבר ביארתי ע"פ בטחו בה' עדי עד (ישעיה כו ד), כי ע"ד הם אותיות גדולות שבקריאת שמע, ונשאר אותיות אשמ"ח והיינו שלהישראל טוב יותר שהקב"ה יתנהג עמהם בהשגחה פרטיית שלא כדרך הטבע כו' אזי מלאכתן נעשית ע"י אחרים, והיינו בשגם עבודתן בתורה ומצות הוא רק בשביל לעבוד את הקב"ה ולא בשביל עצמן כלל, וע"ז נאמר (דברים כח מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, וכמ"ש הרמב"ם [הל' לולב סוף פ"ח] שעיקר העבודה הוא במה שישמח האדם בעשיית המצות, ע"ש בסוף הלכות סוכה, כי השמחה בעת עשיית המצות היא הוראה נכונה שעושה בשביל אהבת המקום ולא בשביל יראת עונש או קיבול שכר, וכשעושה כן אזי גם הקב"ה מאיר לעולם בחסדו הגדול חסדים מגולים שאין עליהם קטרוג מחמת שהעולם צריכין לחסדים והם צורך גבוה כדי שיוכלו לעבדו בהרחבה ויהיה נחת רוח לפניו.

וזהו המליך אות ק' שאמרו חז"ל (שבת קד.) קו"ף קדוש, וגם גמטרי' מקו"ם שהקב"ה מקומו של עולם כדאמרינן וימלא כבודו כל הארץ, כשיש השראת שכינה בתחתונים אז כלום חסר מבית המלך, במקום שהמלך שם עוז וחדוה במקומו, וזהו שהמליכה בשחוק, וצר בהם דגים בעולם המורים על עינא פקיחא והשגחה פרטיית ואין עין הרע שולטות בהם, דהיינו שאין קטרוג על ההשפעה מחמת שהיא צורך גבוה, ואדר בשנה שמצינו בחודש הזה שקיימו וקבלו עליהם התורה מאהבה שעד עכשיו היו כפוים [שבת פח. ופירש"י שם], וגם מצינו שמאסו בתענוג עצמם ובביזה לא שלחו את ידם, וטחול בנפש שהטחול שוחק.

והב' מדות אהבה יראה הם תרין גדפין שכל מצוה דלא אתעבידת בדחילו ורחימו לא פרחת לעילא וזהו השייכות שיש לראש חודש עם השבת, כי שבת הוא אהבה ור"ח יראה [פע"ח שער ר"ח פ"א], וע"כ יסדו חז"ל פאר וכבוד נותנים לשמו, כי ידוע שיש שמש וירח עליונים, והקב"ה נקרא שמש ומגן ה' צבאות, והשכינה נקראת כבוד כמ"ש כבודי לאחר לא אתן שכינתא עילאה, והיינו נותנים לשמו כי זה שמי לעולם, אבל צהלה ורנה לזכר מלכותו כמ"ש זה זכרי כו', ובזה א"ש למה קורין הפטורת מחר חודש, שלכאורה הוא תמוה שאין לו שייכות עם הקריאה.

וזה"ש הנה אנכי שולח מלא"ך גימ' הוי"ה אדנ"י, דהיינו אהבה ויראה, וזה לשמרך בדרך, שמירה הוא על מצות ל"ת, ולהביאך אל המקום היינו המצות עשה, שעי"ז יזכה אדם להדבק בהקב"ה.

וזה"ש אם בגפ"ו יבא גמטרי' צ"א שעובד באהבה ויראה, בגפו יצא לא יסוג אחור, (אם בעל אשה שהנשמה נמשכת אחר הגוף) אעפ"י שהוא בגלות, ואמר עוד וכי ימכור איש את בתו לאמה שדרשו בזה"ק על הנשמה, לא תצא כצאת העבדים, שעבודת העבד הוא רק לצאת ידי חובתו ולא לעשות נחת רוח לפניו, וע"כ אמר לא תצא נגד הנשמה כמו העבד שיוצא ידי חובה, כי אם רעה בעיני אדוניה שהנשמה לא תהא ראויה לזכאי לפניו, אשר לא יעדה שלא תקיים מה שהבטיחה שהשביעוהו תהי צדיק ואל תהי רשע (נדה ל:), אזי והפדה, כמ"ש והוא יפדה את ישראל כו' תצטרך להזדכך, כי לעם נכרי לא ימשול, שלא תתמשל ותשתוה להנכרים שאינם עומדין בדין, והיינו בבגדו בה שהנשמות ישראל הם חלק עליון בצל

כנפי השכינה והוא לשון בגד וכנף, אם אחרת יקח לו שהאדם יתעסק בעסקי עוה"ז אעפי"כ שארה היינו אהבה וקירוב (של) שאר בשר, וכסותה היינו צמצום ויראה, ועונתה היינו הייחוד והיינו זמן תורה וזמן תפלה לא יגרע, ואם שלש אלה לא יעשה אז ויצאה חנם בלא מצות אין כסף לשון תשוקה שאין נח רוח בעבודתו.

חידושי אגדה לברית מילהכן תעשה לשורך כו' שבעת ימים כו' וביום השמיני כו' ואנשי קודש כו', במדרש כמשפט אדם כך משפט הבהמה כמ"ש ביום השמיני ימול כו' משל למלך שנכנס למדינה כו' לא תחזו פני עד שיראו פני המטרונא כך אין שבעת ימים בלא שבת, דיש ג' עקרים דהיינו מציאות השם, ותורה ומצות, ושכר ועונש. ושבת מורה על מציאות השם היינו ע"י שמאמין בחידוש העולם ע"י מחדשו כי ששת ימים עשה כו' וביום השביעי שבת כו', וברית מילה נגד קבלת התורה ומצות שלכך ברי"ת עם מצוה זו גמטרי' תרי"ג, ושכר ועונש על ידי קרבנות שצריך להיות עם ווידוי ותשובה שהקרבן הוא כופר נפשו שהיה ראוי ליסורים הללו על עונותיו.

והענין הוא כי בכל דרכך דעהו, הן בעסקו במילי דשמיא צריך להיות לשם שמים ולא לפניה אחרת, והן במילי דעלמא בכל המצות הנוהגים במשא ומתן, גם לקבוע עיתים לתורה לעת הפנאי ולא לעסוק בדברים בטלים. וע"כ מצות מילה שהיא נגד מילי דשמיא, וקרבנות שהם נגד מילי דעלמא, צריך להיות הכל עם יראת ה' שיקיים שויתי ה' לנגדי תמיד, וז"ש שאין הקב"ה מקבל שום עשייה עד שיראו פני המטרונא דהיינו אמונתם שבא ע"י שבת קודש, וזש"ה כן תעשה לשורך כו' בעניני עה"ז מצד הבהמיות כו', שבעת ימים כו' דהיינו שיראו פני המטרונא ע"י שבת קודש יקבלו עול מלכות שמים ועי"כ ואנשי קודש תהיו לי.

לחברה גמ"חאלה המשפטים כו' כי תקנה כו' אם בגפו כו', עפ"י המדרש [רות רבה פ"ה ד] ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה, אמר ר' חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו, והוא תמוה, ונ"ל דקשה עוד על המדרש דגרס שלמה חסר, וכתב המתנות כהונה שהבטיחה שיצא ממנה שלמה המע"ה והוא יותר תמוה דמה ענינו לכאן ויותר היה להבטיחה להבטיחה בדוד כמ"ש למה נקראת רות שיצא ממנה דוד שרוה להקב"ה בשירות ותשבחות (ברכות ז:), ונ"ל דהנה ביערות דבש [ח"א דרוש ז] כתב שלכך העביר שלמה את אביתר מלהיות כהן גדול לפי שהיה מבית עלי ולא יתכפר רק בגמ"ח, ובימי שלמה לא הוצרכו לגמ"ח כי אין כסף נחשב כו' שישבו כל אחד תחת גפנו כו' ע"ש.

ולפ"ז נאמר דהנה רות עשתה כאן שני דברים הא' מה שגיירה את עצמה וע"ז אין לה שכר בעה"ז דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והב' שעשתה חסד עם החיים והמתים וגמילות חסד הוא מדברים שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז כו', ולכך מדה כנגד מדה לפי שעשתה גמ"ח ניתן לה בן המטיב לישראל כל כך שלא יצטרכו כלל לגמ"ח בימיו, והנה איתא במדרש שם א"ר אבין אשריהם של בעלי צדקה וגמ"ח שאינן חוסין לא בצל הארץ כו' ושרפים וכרובים כו' אלא בצילו של הקב"ה שנאמר מה יקר חסדך כו' בצל כנפיך יחסיון, וזהו אומרו פה ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה, והוקשה על מה שכתיב חסר דקאי על שלמה המלך, ויקשה למה דוקא אמר שלמה כנ"ל, ועוד שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ולזה תירץ ר' חסא אשר באת לחסות בצל כנפיו, פי' שעשתה גמ"ח ואתי שפיר דדוקא נקט שלמה ואכלה הפירות כמ"ש (מ"א ב יט) וישם כסא לאם המלך לאמה של מלכתא כנודע.

אך להבין ענין הכנפים, עפימ"ש אשר קדשנו כו', כל מצוה דלא אתעבד בדחילו ורחימו כו', עפימ"ש בדורש לציון מדוע באתי ואין איש (ישעיה נ ב), ר"ל דכשמתפלל בביתו עושה בשביל עצמו רק לצאת ידי חובה, אבל כשהולך לבית הכנסת לשמוע קדיש וקדושה זהו בשביל כבוד שמים ואז הוא בחי' זכר המשפיע, אבל בשביל עצמו הוא בחי' נקבה וזש"ה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כו' ולא לפני עכו"ם, שלא ישתתפו שם שמים ודבר אחר, ועפימ"ש במ"א עמ"ש משמיעים על השקלים ועל הכלאים. כי תקנה שקונה את עצמו להחברה וכוונתו לשם שמים להיות עבד להשי"ת שהוא עברי, אז שש שנים כו' כי כן הוא הנהוג שעובד ששה שנים עד שמקבלין אותו לחברא קדישא, וע"ז לימד דעת אם בגפו ר"ל בכנפו שעושה בדחילו ורחימו שהם כנפים להעלות המצוה, אז בגפו יצא בצל כנפי השכינה אבל אם בעל אשה הוא שמהזכר נעשה נקבה שעושה בפניות ולא לשם שמים אזי ויצאה כו', וזה נרמז בפ' הנה אנכי שולח מלאך כו' דמלא"ך בגמטרי' צ"א דהיינו שהם דחילו ורחימו, ועי"כ לשמרך שהוא המצות ל"ת שנכללין בשמירה, וגם להביאך הם המצות שמעלין המצוה, וזש"ה אם בגפ"ו ג"כ גמטרי' צ"א שיעשו המצוה בדו"ר ועי"כ יהיה שכרם שלא יצטרכו לגמ"ח.